

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1056047/6

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא – אב"ד, הרב אברהם מייזלס, הרב אריה אוריאל

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד שחר ולנר)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אברהם שירזי ועו"ד מאיר בר־מוחא)

הנדון: גירושין, הפסד כתובה, החזרת מתנות ומזונות בטענות 'מאיסה עלי', 'עוברת על דת' ו'צאי מעשי ידיך במזונותיך' – מתי?

פסק דין

לפנינו תביעה לחיוב גירושין, לפטור ממזונות ותביעת כתובה.

רקע כללי

הצדדים נישאו בתאריך י' באב תשע"ד (6.8.2014). בתם של הצדדים נולדה באוקטובר 2015.

בתאריך י"ד במרחשוון תשע"ז (15.11.2016) הוגשה תביעת גירושין כרוכה ע"י הבעל. בתחילת הדיונים התנגדה האישה לגירושין, אך לאחרונה הודיעה על הסכמתה לקבלת הגט תוך שהיא תובעת כתובה. הבעל טוען שהוא פטור משלום הכתובה מטעמים שיפורטו להלן. הכתובה על סך שבעים ושניים אלף ש"ח.

רקע וטענות הצדדים לעניין המזונות

מזונות אישה: נקבעו מזונות זמניים על סך אלף ומאתים ש"ח לחודש. הבעל טוען שיש לבטל למפרע את חיוב המזונות.

מזונות הקטינה נקבעו על סך אלף ש"ח לחודש. לא נקבע עד כה חיוב מדור מפני שהאישה גרה בבית הוריה. כעת היא דורשת שליש משכר דירה שהיא שוכרת בסך אלפיים ושלוש מאות ש"ח. הבעל טוען שהאישה העלימה מבית הדין קבלת הכנסה מביטוח לאומי בסך אלף ומאתיים ש"ח – סיוע למדור. לפיכך הוא טוען להפחתת המדור לסך שלוש מאות וחמישים ש"ח שהם שלושים אחוזים מסכום השכירות לאחר קיזוז הסיוע.

התקיימו חמישה דיונים.

הוגשו בקשות רבות לביטול ההחלטה על מזונות בטענה שהאישה עובדת ללא דיווח מסודר לרשויות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה עברה ליישוב [...] בצפון. ביה"ד אישר את המעבר במיוחד לאור העובדה שהאב לא שילם את המזונות.

ישנן תלונות של האב על אגף הרווחה וצורפו מכתבים בעניין.

רקע וטענות הצדדים לעניין הגירושין והכתובה

האירוע המרכזי השנוי במחלוקת הוא אירוע אלימות שבו נשברה האצבע של האישה, הוזמנה משטרה והבעל הורחק. בביהמ"ש הייתה הסכמה על הרחקה לשלושים יום. הצדדים חלוקים בעובדות. האישה טוענת כי הותקפה בידי הבעל וכך נשברה אצבעה. האיש טוען כי האישה תקפה אותו, וזו הסיבה לשבירת אצבעה. לדבריו הדבר קרה עקב הגנה עצמית.

הבעל טוען: האישה חייבת בגירושין בהיותה עוברת על דת מחמת שהתלוננה עליו תלונת שווא במשטרה, נהגה כלפיו באלימות (סטרה לו), שברה כוס בחמתה, נעלה בפניו את הדירה וכן קיללה אותו בפניו. לטענתו מחמת כל המתואר לעיל, האישה חייבת בגירושין ודינה הוא שיוצאת ללא כתובה.

תשובת האישה: טענות על אלימות מצידה לא הוכחו כלל. הבעל לא הזמין אף עד להוכחת דבריו. גם ראיות של הקלטות כביכול שמעידות על אלימות שלה לא הובאו משום שהבעל טען שהן אבדו. כעת היא מסכימה לגירושין אולם מחמת שאין לבעל עילת גירושין, האישה תובעת את כתובתה.

דיון והכרעה

א. לעניין טענת מאיסה עלי

כתב הב"ח (אבן העזר סימן עז):

ונ"ל עוד דאפילו בזמן הזה שאין מגרשין האשה בעל כרחה כתקנת רבנו גרשום אף על פי כן אין מוסיפין לה על כתובתה דמאחר שאינו מתכוין לצערה אינו מן הראוי להפסידו כיון שאין עיכוב הגירושין מחמתו והוא הדין דאינו מחוייב לזונה דכאילו נעקר האישות לאלתר דמי מאחר דמאיסה עליו והוא הדין דאינו עובר בלאו דלא יגרע ושוב מצאתי כן להרב הגדול מהר"ר אליהו מזרחי [הרא"ם] בתשובה סימן ל'.

לדברי הרא"ם, בטענת מאיסה עלי הבעל לא נחשב למורד ופטור מעונה וממזונות.

דעת הבית שמואל שהרמ"א פסק שלא כרא"ם והב"ח. שכך כתב הרמ"א (אבן העזר הלכות כתובות סימן קיז):

הגה: ודוקא במום גדול כזה שאלו היה באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד, ולא תקן רבנו גרשום שתהא האשה עדיפא מאיש (תשובת הרא"ש כלל מב), אבל משום שאר מומין אינו יכול לגרשה בעל כרחה, אבל מכל מקום אין כופין אותו להיות עמה, מאחר דמאיסה עליו ורוצה לגרשה ולתת לה כתובתה (מהר"ק שורש קז).

וכתב הב"ש שמשמע מדברים אלו שדעת רמ"א שאין הלכה כדברי הב"ח והרא"ם, שכן אף שמואס בה, חייב בכתובתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן כתב בחלקת מחוקק (ריש ס"ק ג) שאין הלכה כרא"ם. ועיין שם בבית שמואל (ס"ק ו) שיכול לומר קים לי כרא"ם. והבית מאיר פסק שאינו יכול לומר קים לי כרא"ם.

מכל מקום, בפתחי תשובה הביא את דעת ישועות יעקב שבשעה שיש אמתלה מבוררת לטענת מאוסה עלי, אף שאינו יכול לגרשה בעל כורחה, מכל מקום יכול למנוע ממנה מזונות.

וכן פסק הבית יעקב (הוספות לקיצור דיני מורדת סוף סימן עז).

בספר עזרת כהן (תשובה נו) מביא הרב ראי"ה קוק זצ"ל את שלוש המידות באישה שאומרת מאיס עלי:

האחת באומרת מאיס עלי בלא שום טענה ואמתלא שהיא קרובה למורדת האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה. השניה היא האומרת מאיס עלי בטענה ואמתלא שנותנת מקום להאמין לה אבל עדיין אין הדבר מוכרח שהוא ראוי שיהיה מאיס עליה בשביל כך. השלישית כשהיא אומרת מאיס עלי ומראה הוכחות כאלה שלפי ראות עיני בית הדין היא אנוסה ומוכרחת בזה שיהיה מאוס עליה.

בדין הראשון של אומרת מאיס עלי בלא טענה מבוררת נחלקו גדולי עולם. הרמב"ם (הלכות אישות פרק יד הלכה ח) פוסק שיש לכופף את הבעל לגרשה:

האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא הנקראת מורדת, ושואלין אותה מפני מה מרדה, אם אמרה מאסתיהו ואיני יכולה להיבעל לו מדעתי כופין אותו להוציא לשעתו לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה.

כדעת הרמב"ם סוברים ראשונים נוספים הלוא המה רבנו גרשום, הרשב"ם, ראב"ד וסמ"ג. ולחלק מן המפרשים גם רש"י סובר כרמב"ם.

מאידך גיסא, לדעת רבנו תם, בטענת מאיס עלי אין לכופף את הבעל לגרש את אשתו. כן כתב ר"ת בספר הישר (סימן כד):

ועל זה ידו כל הדווים, איך יטעה חכם לומר שכופין הבעל לגרש באמירת מאוס עלי, הלא ב'השמים ביני לבינך' וב'נטולה אני מן היהודים' חזרו לומר שמא עיניה נתנה באחר ועוד אמרין 'שלא יהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד גוי ומפקעת עצמה מיד בעלה' בחנם תתלה בעכו"ם אם מורדת [ועוד] דאם כן מצינו חוטא נשכר. ובלא שום פירכא בעולם כפייה לבעל לא אשכחן בכלא שמעתא.

לדעת רבנו תם הסכימו התוספות בפרק אף על פי (כתובות סג, ב דיבור המתחיל "אבל"), הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והר"ן (כולם – בחידושיהם שם והר"ן – גם על הרי"ף שם דף כז, ב מדפי הרי"ף). וכן כתב על אתר גדול נושאי כלי הרמב"ם, המגיד משנה:

ודע שיש בכל מה שהזכרתי שיטה אחרת להרבה מן המפרשים וכל מי שראיתי דבריו כתב שבדין הגמרא אין כופין את האיש להוציא אף באומרת מאיס עלי ועל זה הרבו בראיות ברורות וקראו תגר על כל הנוטה מדבריהם והם סבורין שאפילו נישאת בגט שנתן מחמת כפייה זו תצא וכבר פשטה הוראה הזאת בכל ארצותינו שלא כדברי רבנו בזה שאין כופין את האיש לגרש ולא עוד אלא שאפילו היה הדין כדבריו היה ראוי לגדור בזה משום פרוצות ומפני קלקול הדור שלא תהיה אשה נותנת עיניה באיש אחר ומפקעת עצמה מבעלה כ"ש שהם ז"ל הכריחו והוכיחו שאין כופין אותו מן הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלוש שיטות אלה מובאות בדברי הטור (אבן העזר סימן עז).

ובשלחן ערוך (שם סעיף ב) פסק כדעת האומרים שאין כופין על הבעל לגרשה, שכן כתב: "אם אמרה מאסתיהו וכ' אם רצה הבעל לגרשה".

כפסיקה זו שלא לכופף את הבעל לגרש בטענת מאיס בלבד בלא אמתלה, פסקו בתי הדין לאורך השנים. עיין פד"ר (חלק טו עמוד 145 ואילך).

וראה בדברי החזון איש (אבן העזר ס"ט ט"ז) שכתב: "והעיקר תלוי לפי ראות עיני הדיינים".

וראה עוד דברים נכוחים בדברי המאירי (כתובות דף סג ע"ב):

דוקא בשטוענת כך מן הדין ר"ל שאף אנו מכירין בו שהוא ראוי לימאס מחמת רוב פחיתותו והפסד עניניו אם במדות אם בשאר דברים מכווערים והדברים מוכיחים שלא בסיבת נתינת עין באחר הוא כל שטוענת כן מחמת עקשות וגאווה והסתלסלות יתר אין שומעין לה.

וממוצא הדברים נלמד, כשם שטענת מאיס עלי ללא אמתלה שטוענת אישה אינה עילה לחייב גירושין כך הוא גם בטענת מאיסה עלי שטוען הבעל כלפי האישה.

מסקנת הדברים: טענת מאיס עלי ללא אמתלה מבוררת אינה נחשבת כעילת גירושין.

מן הכלל אל הפרט

בנידון דין, לא הוכחו כלל טענות הבעל. לא הובאה כל ראיה שישנה סיבה כלשהי שמצדיקה את טענתו שמאס בה. אמנם נאמרו טענות והוכברו מילים רבות מצד הבעל ובאי כוחו. אך מילים וטענות אינם הוכחות כידוע. ואף כשחוזרים פעמים רבות הן בדיונים הן בסיכומים על המילה "הוכח" – אין בכך כל הוכחה.

בדיונים הראשונים לא טען הבעל כי האישה עוברת על דת או שהיא מאוסה בעיניו. הביטוי "עוברת על דת" אינו מופיע אף לא באחד מששת הפרוטוקולים הקיימים בתיק זה. גם לא הביטוי "מאוסה בעיני". אף שאין צורך לומר את המילים האלה עצמן, אך יש צורך שביה"ד יתרשם שאכן האיש מאס באישה מסיבות מוצדקות. ומה שהתגלה לעינינו אינו כך. בין הצדדים התגלעו חילוקי דעות רגילים שקיימים בבתים רבים. רק חוסר ניסיון וחוסר ברצון טוב, וכנראה התערבות גורמים נוספים במערכת היחסים שביניהם גרם להם לחשוב כי הם במצב שאינו ניתן לתיקון.

גם לשיטת הב"ח והרא"ם שהובאו לעיל יש לעיין היטב אם אכן ישנה הצדקה לטענת מאיסות, ואף עד כדי הטלת חרם לצורך בירור עניין זה – עיין בדברי ב"ח (אבן העזר סימן עז):

נראה דמהר"ם מצריך תרתי תדא דתתן אמתלא לדבריה וכו' וגם היה מצוה אחר כך להחרים וכו' דהרי כבר אפשר דאע"פ שנתברר שהאמתלא אמת או אפילו ידוע דאינו הולך בדרך ישרה אינו מאוס עליה דהרבה רקים ופוחזים נמצאו בישראל ואיכא שלום בין איש לאשתו אלא שזו קרוביה הרגילה לקטטה ויאלפיה שקר לומר מאיס עלי לכך היה מצוה להחרים.

בנידון דין הבעל מיוצג על ידי עורך דין מנוסה וטוען רבני. יש לומר שהחשש המובא במהר"ם מתקיים כאן, ולכן הופיעו בסיכומים הטענות מאיס ועוברת על דת.

רק בקיומן של עילות הלכתיות לגירושי האישה, הרי זו יוצאת ומפסידה כתובתה. בכך עוסקים המשנה (כתובות דף עב) והשולחן ערוך (אבן העזר סימן קטו כולו).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם במצב שבו מצד האישה אין מניעה לחיים משותפים, גם אם חיים אלו מלווים במריבות ובקטטות שבעטיין החליט הבעל בסופו של דבר לתת גט מרצונו, עדיין אין בכך עילה לבטל את זכות האישה לגבות את מלוא כתובתה.

עיי' במסכת יבמות (דף סג ע"ב):

"הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה" – אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון: זו אשה רעה וכתובתה מרובה. "נתנני ה' בידי לא אוכל קום" – אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא: זו אשה רעה וכתובתה מרובה.

אף אישה שהיא רעה, לא הפסידה כתובתה.

ועיי' בשו"ת תשב"ץ (חלק ד – חוט המשולש, טור א סימן נד) שרעתה של האישה במאמר זה פירושו רעה כלפי בעלה ולא כלפי שמים:

ואי יכיל גברא לתרוכי אנתתיה דלא אתיא ליה בדעתיה בלא כתובתה, מאי "לא אוכל קום" דאמרי רבנן, ולימא להו להנהו תלמידי דההוא גברא דהוויא ליה אנתתיה בישתא למיעבד לה צדקתא ויהבי ליה ממונא לאגבווי לה כתובתה כדאיתו לה לההוא עובדא במדרש. ובודאי דהאי אשה רעה דקאמרי רבנן ז"ל לאו רעה בעיני שמיא היא בעובדין דלאו כדאורייתא, דאי הכי הוה יכיל גברא למיפטר אף על גב דלא אית ליה כתובתה, וכדאוכחינן לעיל דרעותא דאית בה היינו ריעותא עם בעלה דלא מותבא לה אדעתיה ועובדין דידה לא אינן כרעותיה.

כל זה באישה רעה. אולם על פי הדיונים בבית הדין ועל פי ראות עיני הדיינים אין לקבוע כלל כי האישה שלפנינו היא אישה רעה. גם אם היו חילוקי דעות חריפים ביניהם, אין בכך לקבוע כי מדובר באישה רעה. אדרבה החובה לנהל את הבית על מי מנוחות מוטלת בעיקר על הבעל. עיי' בדברי הגמרא שבת דף לד על הפסוק באיוב (פרק ה פסוק כד): "וַיִּדְעַתְּ פִּי שְׁלוֹם אֲהַלֵּךְ וּפְקֻדָּתְךָ נֹדַךְ וְלֹא תִחַטָּא."

ולא לחינם נקט הפסוק בלשון "ופקדת", אלא שרצונו לומר כי על הבעל ישנה חובת "מפקד" בביתו במוכן של השגחה והדרכה. וכבר כתב בזה הראי"ה קוק בספרו עין איה (שבת פרק ב סעיף רצב – לד ע"א):

בהיותו הוא מתעלה על ידי הליכות החיים הנעשים בביתו, הנה יתעלה הבית כולו עמו בהיותו הוא המפקד את נווהו ויהיו הדברים הטובים והמעלות המסתעפות מהם נעשים על פי פקודת ולא שילכו הדברים במקרה [...] על אדון הבית החובה להראות ששמירת חוקי השי"ת ומשפטיו בבית המה האושיות שהבית עליהן נשען. על כן הם צריכים להיות נודעים לו ונעשים בפקודתו בזהירות מיוחדת של מנהיג ומפקד.

והנה אמרה הגמרא (שם ובגיטין ו ע"ב): "אמר רבה בר רב הונא [...] צריך למימרינהו בניחותא, כי היכי דליקבלינהו מיניה."

וסיימה: "אמר רב אשי: אנא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא, וקיימתיה מסברא."

מכל מקום, בנידון דידן לא הוכח לביה"ד כי קיימות עילות שמנו חכמים להפסד כתובה. ואף שלדבריו התנהלותה אינה ראויה, היוזמה הממשית לסיום הנישואין הייתה של הבעל. על כן משעת מתן הגט חייב הבעל בתשלום הכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עולה מדברינו, שדברי הבעל כי אינו חייב בכתובה נדחים. ומכיוון שהבעל הגיש תביעת גירושין ללא עילה מספקת הרי שחייב במלוא סכום הכתובה בסך שבעים ושניים אלף ש"ח.

ב. טענת הבעל כי האישה עובדת

הבעל טוען כי לאישה הכנסות כספיות. למעשה טענתו היא "צאי מעשי ידיך במזונותיך". הגנה מלבד מה שנחלקו קמאי אם יוכל הבעל לומר לאשתו בעל כורחה "צאי מעשה ידיך במזונותיך", וכמו שכתב הב"ש (אבן העזר סימן ע ס"ק ל), פסקו הח"מ והב"ש שכל שלא די לאישה במעשי ידיה, הבעל חייב במזונותיה. עיין ח"מ (שם סימן ע ס"ק לג):

שתקה אין לה מזונות – ששתיקתה היא קבלה אבל אם מחתה ואמרה איני רוצה ובאין מספיקין מעשה ידיה למזונותיה רשאית למחות דהא קיימא לן "מזוני עיקר" וכמו שנתבאר בסימן שלפני זה סעיף ד'.

ובשולחן ערוך (אבן העזר סט סעיף ד): "הבעל שאמר: איני זנך ואיני נוטל מעשה ידיך, אין שומעין לו".

וכתב על זה הרמ"א: "אבל יוכל לומר: צאי מעשה ידיך במזונותיך, ומה שאינו מספיק אשלים לך".

וכתב הב"ש: "לפי זה, מ"ש בסימן ע' סעיף ט' בעל שאמר 'טלי מעשה ידיך למזונותיך' ושתקה וכו' – משמע דיכולה למחות – איירי כשלא מספיק לה".

ועיין עוד בבית שמואל (סימן פ ס"ק ב) בשם הב"ח שמנהג שלנו שאין מוציאים מידה דמי מלאכה שעל ידי הדחק.

מן הכלל אל הפרט

בנידון שלפנינו, הצדדים שניהם נמצאים בתחילת דרכם המקצועית. הן הבעל הן האישה צועדים צעדים ראשונים בתחום הכלכלי. לא הוכח כלל כי לאישה יכולת כלכלית עצמאית. כל עבודתה היא "על ידי הדחק" כדי שלא לסבול חרפת רעב. לכן אין לפטור את הבעל מחיובו הבסיסי במזונות האישה כל עוד אינו משלחה בגט פיטורין.

גם טענת הבעל כי האישה צריכה הייתה לזון את עצמה מחשבון הפק"מ שבבעלותה, שבו היה סך שך שלושים אלף ש"ח אינה מתקבלת – בעל יכול לומר "צאי מעשה ידיך במזונותיך" רק במעשי ידיה מכיוון שמתקנת חכמים הם שייכים לבעל. אך כספים שנמצאים בחסכון הם נכסי מלוג של האישה ואינה צריכה להיות ניזונת מהם.

עולה מדברינו שתביעת הבעל לביטול חיובו במזונות אישה למפרע אינה מתקבלת.

ג. טענת הבעל כי האישה עוברת על דת

בסיכומים טען הבעל כי לאישה דין עוברת על דת מחמת תלונת שווא במשטרה, מחמת אלימותה ומחמת היותה מקללתו בפניו.

ביה"ד אינו מקבל את טענת הבעל משתי סיבות:

1. כבר כתבנו שלא הוכח שהאישה אלימה. הרב [א' נ'] העיד כי אופייה של האישה שטופלה אצלו הוא אופי נאה ומתקבל. יש לומר כי אירוע האלימות היה בשל התלהטות הרוחות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בין בני הזוג, ואין הוכחה כי האישה נושאת באחריות בלעדית לכך. ממילא אין לומר כי תלונת האישה במשטרה היא תלונת שווא. מה גם שלא הוכח כי האצבע נשברה בשל הגנה עצמית של הבעל.

2. על פי הדברים הללו ביה"ד קובע כי גם אם האישה קיללה את הבעל, אין לה דין 'מקללתו בפניו':

הנה הרמ"א כתב (אבן העזר סימן קטו סעיף ד): "והוא הדין המקללת בעלה בפניו" [שיוצאת בלא כתובה]. אלא שכתב הרמ"א עצמו (שם סימן קנד סעיף ג): "[...] אם היא מקללתו חנם, יוצאת בלא כתובה. ונראה לי דוקא ברגילה בכך."

בנוסף לכך, אם האישה קיללה בשל ריב ומדון ותוך כדי מריבה – לא לכך כיוונו חכמים באומרים כי למקללתו בפניו דין עוברת על דת.

כך כתב בשו"ת הרשב"א (המיוחסות לרמב"ן סימן קב):

אם טען שהיא מקללתו ב"ד חוקרין ושואלים לשכנים מי הגורם. ואם הוא מכה ומצער שלא כדין והיא בורחת הדין עמה. שאין אדם דר עם נחש בכפיפה. זכר לדבר הגר. אבל אם מקללתו חנם הדין עמו. דהא מקללת בעלה בפניו מן היוצאות שלא בכתובה.

וכן כתב הרמ"א שם לגבי אישה מקללת: "אם מקללתו בחנם".

ובבאר היטב (אבן העזר סימן קטו ס"ק יד) הביא דברי מהרא"ם: "שדוקא על מגן [=חנם] אבל אם מכה לה או מצערה הרבה אין אדם נתפס על צערו."

והביאו בציץ אליעזר (חלק יז סימן נב):

אשר להתפרציות מצדה, גם אם נקבל דבריו שהיו התפרצויות מצדה, ודאי אין מקום לחייב בגט בגלל זה כי הרי אשה זו ודאי לבה כבוד שעליה אחרי שהבעל מגיש נגדה כל כמה שנים תביעה חדשה לגירושין.

ואכן מצינו כגון זה לענין מקללת שנפסק להלכה משולחן ערוך (אבן העזר סימן קטו סעיף ד) שתצא בלא כתובה, והביא הבאר היטב (שם בס"ק יד) מהרא"ם "שדוקא על מגן אבל אם מכה לה או מצערה הרבה אין אדם נתפס על צערו", הרי שאף במקללת שנקראת 'עוברת על דת', וכמו שאמרו במשנה בכתובות (דף עב ע"א) "ואיזו היא דת יהודית" וכו' "אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו", וכן פסק הרמב"ם והטור והמחבר. ובכל זאת אין זה אלא אם היא מקללת מחמת תכונותיה והתנהגותה, אבל אם קללה מחמת שבעלה מצער אותה, אף על פי שבודאי אסור לקלל, בכל זאת אינה נקראת 'עוברת על דת' כי אין אדם נתפס על צערו.

אף בנידון דידן אם האישה קיללה הדבר אינו נובע מחמת תכונותיה והתנהגותה אלא מחמת צערה ומחמת מריבה.

וכן פסק ביה"ד הגדול (ראה פד"ר חלק ג עמוד 364–365).

העולה מדברינו: גם אם האישה קיללה את בעלה, עם כל חומרת הדבר, אין לה דין מקללתו בפניו ולא הפסידה דבר מזכויותיה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. טענת הבעל כי האישה מקבלת מהרשויות סיוע לשכר דירה
האישה קיבלה סיוע לשכר דירה בסך אלף מאה ושבעים ש"ח לחודש מחודש מאי 2016
ועד לחודש אפריל 2017.

ביה"ד קובע כי יש לקזז סכום זה מחיוב המדור שנפסק לבעל.
לפיכך יש להפחית סך של ארבעה עשר אלף וארבעים ש"ח מסכום הכתובה בו חויב הבעל
לעיל.

ה. טענת הבעל כי מימן פירעון חוב של האישה
האישה שילמה חוב בסך שישה עשר אלף ש"ח. חוב זה היה קיים בחשבונה האישי לפני
נישואיה. לצורך תשלום חוב זה משכה האישה את הסך הנ"ל מחשבון משותף של הצדדים.

הבעל טוען שלא הסכים לתשלום זה, ואף כתב כך בכתב ידו על תדפיס דף החשבון.
ביה"ד קובע כי האישה פטורה מתשלום סך זה. לא הוכח כי לא הייתה הסכמה במועד
משיכת הכסף מהחשבון המשותף לצורך תשלום יתרת החוב בחשבון האישה כדי לסגור את
החשבון ולנהל אחר כך חשבון משותף. כתיבה בכתב יד על דף תדפיס הבנק לאחר ביצוע
הפעולה, אינה משמשת ראיה לכך שהבעל לא הסכים או ניסה למנוע את ביצוע התשלום.

ו. תביעה להחזרת מתנות
הבעל תובע החזר תכשיטים שאותם נתן לאישה. בא כוחו תומך את יתדותיו בטענה זו על
דברי הגמרא (כתובות דף נד ע"א): "איתמר: אלמנה – רב אמר: שמין מה שעליה, ושמואל
אמר: אין שמין מה שעליה."

ופסקה שם הגמרא: "כי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב, מאי טעמא? כי אקני לה – אדעתא
למיקם קמיה, אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה."
גמרא זו נפסקה להלכה ברמ"א (אבן העזר סימן צט). עוד מצטט בא כוח הבעל את שו"ת
הריב"ש (סימן שא).

אולם הלכה פשוטה ושגורה בפסקי הדין הרבניים כי החזר תכשיטים שנתן בעל תלויים בכך
שהאישה סרחה עליו ועילת הגירושי תלויה בה.
וזו לשון שו"ת הריב"ש (שם):

ומדעתי הוא מה שמצאת כתוב בעטור דבגרושה שאין שמין מה שעליה
דוקא מדעתא דנפשיה שמצא אחרת נאה הימנה, אבל אם סרחה עליו אדעתא
דהכי לא אקני לה.

וכן כתב המגיד משנה (הלכות אישות פרק טז הלכה ד) בשם הרי"ף:

בסוף פרק נערה (כתובות דף נד) מסקנא דגמרא דאלמנה שמין מה שעליה
ואמרו שם "מאי טעמא? כי אקני לה – אדעתא דלמיקם קמיה אדעתא
למשקל ולמיפק לא אקני לה."

ובהלכות: "ושמענין מיניה דמאן דמגרש לאתתיה אדעתא דנפשיה אין שמין
מה שעליה דלאו אייה קא בעיא למיפק אלא איהו [קא] בעי לאפוקה." ע"כ.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן פסק הטור (אבן העזר הלכות כתובות סימן פה):

ואם נתאלמנה או נתגרשה שקלה להאי ארעא לבד מכתובתה. ודוקא שנתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין, אבל מן האירוסין לית לה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. ואפילו נתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין: דוקא שלא מתוך מרדה, אבל נתאלמנה או נתגרשה מתוך מרדה – לאחר שכתבו עליה אגרת מרד, שהפסידה כל כתובתה – הפסידה כל מה שנתן לה.

ובשולחן ערוך (אבן העזר הלכות כתובות סימן פה סעיף ח): "אם מן הנישואין נתאלמנה או נתגרשה שלא מחמת מרדה, נוטלת מתנה זו חוץ מכתובתה."

וכן פסק חלקת מחוקק (סימן צט ס"ק ז):

בשלמא בגדים ותכשיטים שעושין להתנאות בה האשה, אין דעתו למתנה גמורה רק שתקשט בהם כל זמן שהיא תחתיו אבל אם תסרח עליו אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה. אבל הנותן לאשתו קרקע או מעות או אפילו שאר מטלטלין שאינן ראויים ללבוש ולהתנאות זה נגבה בין באלמנות בין בגירושין כל שאינה מורדת בו דלא גרע מתוספות שלישי שמוסיף לה בכתובתה דאטו מאן דיהיב מתנה לחבריה ולרחמיה ערבא בעי למשקל מיניה דרחים ליה לעולם – עיין בתשובת הריב"ש סימן ש"א.

ובפסקי דין רבניים (חלק יא עמוד 256) הובא פסק דינם של הרבנים ח' ג' צימבליסט – אב"ד, ע' אזולאי, ש' דיכובסקי:

הא דהמורדת אכן מפסידה המתנות אין זה אלא מדין קנס שקנסו במורדת, כשם שקנסוהו שתפסיד הכתובה. ולכן סבירא ליה להרמ"ה והטור שרק אחרי שכתבו עליה אגרת מרד, דהיינו לאחר ההכרזות וכו' – שקנסוהו בהפסד כתובתה – קנסוהו גם בהפסד המתנות.

אבל כל עוד לא הכריזו עליה וכו' – שעדיין לא קנסוהו בכתובה – לא קנסוהו גם במתנות.

ולפי עיקר הדין אין לה להחזיר המתנות, משום דמאן דיהיב מתנה למאן דרחים ליה ערבא בעי למשקל מיניה דרחים ליה לעולם? וכן משמע מלשון החתם סופר (סימן קמא) שכתב וזו לשונו: "והנה כללא כיילי הגאונים דשדרו ממתבתא אפילו סרחה עליו לעולם המתנות שלה, חוץ ממורדת שפוחתין כדרך שפוחתין מכתובתה." משמע שטעם הפסד המתנות הוא מאותו טעם של הפסד הכתובה, דהיינו מטעם קנס.

הא קמן שדין הפסד מתנות אינו אלא קנס שקנסו חכמים אישה מורדת. ובנידון דידן כבר כתבנו לעיל כי אין לאישה כלל וכלל דין מורדת.

ועיין מה שכתב בזה הגאון הרב שאול ישראלי זצ"ל במשפטי שאול (סימן יח).

סיכומם של דברים: מכיוון שאין לאישה דין מורדת, ואינה חייבת להסכים לקבלת הגט ללא עילה מוכחת, הרי שאין הסכמתה להתגרש הוא סיבה להחזרת התכשיטים שקיבלה מהבעל או מקרוביו.

מסקנות

א. הצדדים יתגרשו כהסכמתם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ב. בית הדין קובע מועד לסידור גט ליום י' במרחשוון תשע"ח (30.10.17) בשעה 11:30
לצורך סידור הגט [...].
- ג. עד למתן הגט חייב האיש במזונות אישה בסך אלף ומאתים ש"ח לחודש. סכום זה יועבר בכל ראשון לחודש לחשבון האישה.
- ד. האיש חייב בתשלום כתובת האישה בסך שבעים ושניים אלף ש"ח.
- ה. מסכום זה יש לקזז סך ארבעה-עשר אלף וארבעים ש"ח, נמצא שעל האיש להעביר לאישה סך חמישים ושבעה אלף תשע מאות ושישים ש"ח.
- ו. אופן העברת הסכום ייקבע לאחר מתן הגט.
- ז. הכספים שנמשכו מהחשבון המשותף מהווים איזון בפועל. לפיכך הצדדים אינם חייבים להשיב סכומים זה לזה.
- ח. האישה אינה חייבת להשיב את מתנותיה.
- ט. על מחלקת הרווחה ב[...] להמציא לביה"ד תסקיר משלים בעניין הסדרי שהות בין האב לבת – אם לאפשר הסדרי שהות רגילים בבית האב, או להמשיכם במרכז הקשר.
- י. המזכירות תעביר החלטה זו למחלקת הרווחה ב[...].
- יא. האב ישלם מזונות קבועים עבור הקטינה בסך אלף וארבע מאות ש"ח לחודש כולל מדור.
- יב. כמו כן ישלם האב בכל חודש מחצית מדמי מעון או צהרון.
- יג. את הסכומים הנ"ל יעביר האב בראשון לכל לחודש לחשבון הבנק של האישה.

הרב אריה אוריאל

אנו מצטרפים למסקנות.

הרב אברהם מייזלס

הרב שלמה שפירא – אב"ד

נפסק כנ"ל.

ניתן ביום ה' בתשרי התשע"ח (25.9.2017).

הרב אריה אוריאל

הרב אברהם מייזלס

הרב שלמה שפירא – אב"ד